

REGULACIÓ
DE LA «FORMACIÓ RELIGIOSA ESCOLAR»

UNA QÜESTIÓ MAL PLANTEJADA?

FRANCESC RIU

FUNDACIÓ JOAN MARAGALL
Barcelona, maig de 1995

REGULACIÓ DE LA «FORMACIÓ RELIGIOSA ESCOLAR»: UNA QÜESTIÓ MAL PLANTEJADA?

CONTINGUT

PRESENTACIÓ: Algunes qüestions bàsiques

1. LA «FORMACIÓ RELIGIOSA ESCOLAR» EN LA CONSTITUCIÓ ESPANYOLA I EN ELS TRACTATS INTERNACIONALS
 - 1.1 Constitució espanyola (1978)
 - 1.2 Tractats i Acords internacionals
 - 1.2.1 Declaració Universal dels Drets Humans (1948)
 - 1.2.2 Convenció relativa a la lluita contra les discriminacions en l'àmbit de l'ensenyament (1960)
 - 1.2.3 Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics (1966)
 - 1.2.4 Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals (1966)
 - 1.2.5 Acord entre l'Estat Espanyol i la Santa Seu sobre Ensenyament i Assumptes Culturals (1979)

2. LA «FORMACIÓ RELIGIOSA ESCOLAR» SEGONS L'EPISCOPAT ESPANYOL (*Orientaciones pastorales sobre la ENSEÑANZA RELIGIOSA ESCOLAR*, Comissió Episcopal d'Ensenyament i Catequesi, 1979)
 - I. *Por qué una enseñanza religiosa escolar*
 - II. *Peculiaridad de la enseñanza religiosa escolar*
 - III. *El contenido de la enseñanza religiosa escolar y su presentación*

3. LA REGULACIÓ DE LA «FORMACIÓ RELIGIOSA ESCOLAR» EN LES LLEIS ORGÀNIQUES I EN EL DESPLEGAMENT DE LA LOGSE (àmbit de l'Estat)
 - 3.1 Llei Orgànica 8/1985, de 3 de juliol, reguladora del Dret a l'Educació (LODE)

- 3.2 Llei Orgànica 1/1990, de 3 d'octubre, d'Ordenació General del Sistema Educatiu (LOGSE)
 - 3.3 Reial Decret 1006/1991, de 14 de juny, pel qual s'estableixen els ensenyaments mínims corresponents a l'Educació Primària
 - 3.4 Reial Decret 1007/1991, de 14 de juny, pel qual s'estableixen els ensenyaments mínims corresponents a l'Educació Secundària Obligatoria
 - 3.5 Reial Decret 1700/1991, de 29 de novembre, pel qual s'estableix l'estructura del Batxillerat
 - 3.5 Sentències del Tribunal Suprem relatives als Reials Decrets 1006/1991, 1007/1991 i 1700/1991.
4. LA REGULACIÓ DE LA «FORMACIÓ RELIGIOSA ESCOLAR» A CATALUNYA
- 4.1 Decret 95/1992, de 28 d'abril, pel qual s'estableix l'ordenació curricular de l'Educació Primària
 - 4.2 Decret 96/1992, de 28 d'abril, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'Educació Secundària Obligatoria
 - 4.3 Decret .../1995, de ... de ..., pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de Batxillerat
5. NOVA REGULACIÓ DE LA «FORMACIÓ RELIGIOSA ESCOLAR»
(Reial Decret 2438/1994, de 16 de desembre, pel qual es regula l'ensenyament de la Religió, BOE del 26 de gener de 1995)
- 5.1 Preàmbul del Reial Decret 2438/1994
 - 5.2 L'articulat del Reial Decret 2438/1994
 - 5.3 Alguns comentaris
 - 5.3.1 Ambigüitat en la descripció de les «activitats d'estudi alternatives» per als alumnes que no optin per la formació religiosa escolar
 - 5.3.2 Discriminació dels alumnes per raó del tractament donat a l'avaluació de l'aprenentatge de la Religió i a les activitats d'estudi alternatives
 - 5.3.3 La no competència del govern de l'Estat per establir el caràcter de les activitats d'estudi alternatives per als alumnes que no optin pels ensenyaments de Religió
 - 5.3.4 L'ensenyament de la Religió en les escoles catòliques
 - 5.4 Algunes reaccions
6. LA COMUNITAT ECLESIAL DAVANT LA REGULACIÓ ACTUAL DE L'ENSENYAMENT DE LA RELIGIÓ

PRESENTACIÓ: Algunes qüestions bàsiques

La regulació de la «formació religiosa escolar» és un tema complex, ja que no hi ha acord respecte a algunes qüestions bàsiques, a les quals caldria donar resposta abans d'establir la forma concreta de garantir *el dret que assisteix els pares per tal que els fills rebin la formació religiosa i moral que estigui d'acord amb les seves conviccions* (CE, 27.3).

Heus aquí algunes d'aquestes qüestions bàsiques:

■ **Primera.** Quan es planteja el tema de la «formació religiosa escolar» sempre es dona per suposat que es tracta d'una «formació religiosa d'acord amb les pròpies conviccions», és a dir, una formació religiosa referent a una determinada confessió.

Aquest és el cas, per exemple, de l'«ensenyament de la Religió catòlica» o bé «ensenyament de les respectives confessions religioses», segons preveuen l'Acord entre l'Estat Espanyol i la Santa Seu sobre Ensenyament i Assumptes Culturals, de 3 de gener de 1979, i les Lleis 24, 25 i 26/1992, de 10 de novembre, que aproven els Acords de Cooperació de l'Estat amb la Federació d'Entitats Religioses Evangèliques d'Espanya, la Federació de Comunitats Israelites d'Espanya i la Comissió Islàmica d'Espanya.

Segons això, sembla que cal donar per suposat que la «formació religiosa escolar» ha de tenir caràcter confessional.

Heus aquí, doncs, una primera qüestió: Salvat l'exercici del dret a la formació religiosa confessional, és possible (o interessa) que existeixi també una «formació religiosa escolar» consistent en l'aprenentatge de continguts d'ensenyament referents a «cultura religiosa» de caràcter no confessional i, per tant, apta per a tothom? Quins problemes plantejaria?

■ **Segona.** L'opció per cursar l'ensenyament de la Religió (confessional) per part d'un alumne (o dels seus pares) sempre ha de ser lliure i no ha de suposar cap privilegi ni comportar cap tipus de discriminació.

La qüestió ara és aquesta: Cal proposar, als alumnes que no cursin l'àrea o matèria de Religió, uns ensenyaments de caràcter alternatiu que siguin, d'alguna manera, anàlegs a la formació religiosa?

Si és així, quins haurien de ser aquests ensenyaments en les diferents etapes del sistema educatiu? Podrien consistir en aspectes de la «cultura religiosa no confessional» a la qual ens acabem de referir, que encaixessin en el conjunt dels ensenyaments propis de l'etapa? Quina incidència haurien de tenir en el currículum personal de l'alumne que els cursés? Quina seria la preparació (titulació) requerida en els professors que impartissin aquests ensenyaments?

■ **Tercera.** Tots aquests ensenyaments de què parlem, és a dir, tant la «formació religiosa escolar» de caràcter confessional com els «ensenyaments alternatius» han de tenir un caràcter estrictament acadèmic, com tots els ensenyaments que tenen lloc a l'escola, sigui pública o privada.

Quin pes hauria de tenir l'avaluació dels processos d'aprenentatge de l'àrea o matèria de Religió i dels ensenyaments alternatius, i com hauria d'incidir el resultat d'aquesta avaluació en el currículum escolar dels alumnes?

■ **Quarta.** Pensant ja en l'ensenyament de la Religió catòlica i en el contingut dels Acords entre l'Estat i la Santa Seu, que vol dir, en la pràctica, que els plans d'estudis han d'incloure l'ensenyament de la Religió catòlica en tots els centres educatius en condicions equiparables a les altres assignatures fonamentals*?

Quina «categoria» haurà de tenir aquesta «formació religiosa escolar» en el conjunt dels ensenyaments propis de cada etapa del sistema educatiu?

I encara més. Si correspon a la jerarquia eclesiàstica d'assenyalar els continguts d'ensenyament de la Religió catòlica, determinar la titulació que han de tenir els professors per poder impartir aquesta àrea, i decidir quins han de ser, quina relació laboral tindran aquests professors amb l'Administració titular dels centres públics en els quals imparteixin la docència i qui ha de pagar els salaris d'aquests professors? Quina relació acadèmica tindran amb els altres professors del centre respectiu?

Es tracta de qüestions aparentment intranscendents, però és un fet que la regulació de la «formació religiosa escolar» és, com se sol dir, una assignatura pendent en el nostre país. Els darrers anys aquest tema ha provocat greus tensions entre el Govern de l'Estat i la Conferència Episcopal Espanyola, sense que hagi estat possible arribar a acords satisfactoris per a ningú.

Per aquest motiu, el Tribunal Suprem ha hagut de dictar diverses sentències i anul·lar articles dels Reials Decrets que estableixen els «ensenyaments mínims» de les diferents etapes del nou sistema educatiu, que tenen el caràcter de norma bàsica obligatòria per a totes les Comunitats Autònomes. Recentment un nou Reial Decret ha estat objecte de nous recursos davant el mateix Tribunal.

Mentrestant, l'ensenyament de la Religió en els centres docents es va deteriorant sense parar i l'augment de la ignorància religiosa en els adolescents i joves és un fet de ben fàcil constatació.

Amb la intenció d'aportar alguns elements que ens ajudin en l'estudi d'aquest tema adjunto informació referent a les qüestions següents:

1. Què diuen la Constitució espanyola i els Tractats internacionals sobre la «formació religiosa escolar»? (Apartat 1).
2. Quin és el parer de l'Episcopat sobre l'ensenyament de la Religió a l'escola? (Apartat 2).
3. Què han dit, sobre aquest tema, les Lleis orgàniques que desenvolupen l'article 27 de la Constitució?. Per què el Tribunal Suprem s'ha pronunciat sobre el tema i de quina forma ho ha fet? (Apartat 3).
4. Com ha regulat l'ensenyament de la Religió el Govern de la Generalitat de Catalunya? (Apartat 4).
5. En quina situació es troba, en l'actualitat, la regulació de l'ensenyament de la Religió? (Apartat 5).
6. Quina actitud hauria d'adoptar la comunitat eclesial davant aquesta situació? (Apartat 6).

Barcelona, maig de 1995

1. LA «FORMACIÓ RELIGIOSA ESCOLAR» EN LA CONSTITUCIÓ ESPANYOLA I EN ELS TRACTATS I ACORDS INTERNACIONALS

1.1 Constitució Espanyola

- Art. 9
1. Els ciutadans i els poders públics estan subjectes a la Constitució i a la resta de l'ordenament jurídic.
 2. Correspon als poders públics de promoure les condicions per tal que **la llibertat i la igualtat de l'individu i dels grups en els quals s'integra siguin reals i efectives**; remoure els obstacles que n'impedeixin o en dificultin la plenitud i facilitar la participació de tots els ciutadans en la vida política, econòmica, cultural i social.
 3. La Constitució garanteix el principi de legalitat, la jerarquia normativa, la publicitat de les normes, la irretroactivitat de les disposicions sancionades no favorables o restrictives de drets individuals, **la seguretat jurídica**, la responsabilitat i la interdicció de l'arbitrarietat dels poders públics.
- Art. 10.2
- Les normes relatives als drets fonamentals i a les llibertats que la Constitució reconegui s'interpretaran de conformitat amb la **Declaració Universal de Drets Humans i els Tractats i els Acords Internacionals** sobre aquestes matèries ratificats per Espanya.
- Art. 14
- Els espanyols són iguals davant la llei** sense que pugui prevaler cap discriminació per raó de naixença, raça, sexe, religió, opinió o qualsevol altra condició o circumstància personal o social.
- Art. 27.3
1. Tothom té dret a l'educació. Es reconeix la llibertat d'ensenyament.
 2. L'educació tindrà com objecte **el ple desenvolupament de la personalitat humana** en el respecte als principis democràtics de convivència i als drets i llibertats fonamentals.
 3. Els poders públics garanteixen el dret que assisteix els pares per tal que **els fills rebin la formació religiosa i moral que vagi d'acord amb les seves conviccions**. (...)

1.2 Tractats i Acords internacionals

1.2.1 *Declaració Universal de Drets Humans*, de 10 de desembre de 1948

Art. 26.3 Els pares tindran **dret preferent a escollir el tipus d'educació** que s'haurà de donar a llurs fills.

1.2.2 *Convenció relativa a la lluita contra les discriminacions en l'àmbit de l'ensenyament*, de 14 de desembre de 1960 (BOE de l'1-11-69)

Art. 5.1.b) Els Estats parts en la present Convenció acorden: (...)
b) que cal respectar la llibertat dels pares o, en el seu cas, dels tutors legals: 1r., d'escollir per als seus fills centres d'ensenyament que no siguin creats pels poders públics, mentre respectin les normes mínimes que les autoritats competents puguin fixar o aprovar; i 2n., de donar a llurs fills, segons les modalitats d'aplicació que la legislació de cada Estat determini, **l'educació religiosa i moral conforme a les pròpies conviccions**; i, a més, que no s'ha d'obligar cap individu o grup a rebre una instrucció religiosa incompatible amb les pròpies conviccions.

1.2.3 *Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics*, de 19 de desembre de 1966 (BOE del 30-4-77)

Art. 18.4 Els Estats Parts en el present Pacte es comprometen a respectar la llibertat dels pares i, en el seu cas, dels tutors legals, per garantir que **llurs fills rebin l'educació religiosa i moral que estigui d'acord amb les pròpies conviccions**.

1.2.4 **Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals**, de 19 de desembre de 1966 (BOE del 30-4-77)

Art. 13.3 Els Estats Parts en el present Pacte es comprometen a respectar la llibertat dels pares i, en el seu cas, dels tutors legals, d'escollir per a llurs fills o pupils escoles distintes de les creades per les autoritats públiques, sempre que satisfacin les normes mínimes que l'Estat prescriuï o aprovi en matèria d'ensenyament, i de fer que **els seus fills o pupils rebin l'educació religiosa o moral que estigui d'acord amb les pròpies conviccions.**

1.2.5 **Acord entre l'Estat Espanyol i la Santa Seu sobre Ensenyament i Assumptes Culturals**, de 3 de gener de 1979 (BOE del 15-12-79)

Art. 1 Segons el principi de llibertat religiosa, **l'acció educativa respectarà el dret fonamental dels pares relatiu a l'educació moral i religiosa de llurs fills en l'àmbit escolar.**

En tot cas, l'educació que s'imparteixi en els centres docents públics serà respectuosa dels valors de l'ètica cristiana.

Art. 2 Els plans d'estudis dels nivells d'Educació Pre-escolar, d'Educació General Bàsica (EGB) i de Batxillerat Unificat i Polivalent (BUP) i Graus de Formació Professional corresponents als alumnes de les mateixes edats inclouran **l'ensenyament de la religió catòlica** en tots els centres educatius, **en condicions equiparables a les altres assignatures fonamentals.**

Per respecte a la llibertat de consciència aquest ensenyament **no tindrà caràcter obligatori** per als alumnes. No obstant això, el dret a rebre'l serà garantit.

Les autoritats acadèmiques adoptaran les mesures oportunes per tal que el fet de rebre o no rebre l'ensenyament religiós no suposi **cap discriminació en l'activitat escolar.**

En els esmentats nivells d'ensenyament, les autoritats acadèmiques corresponents permetran que la jerarquia eclesiàstica estableixi, segons les condicions concretes que s'acordin amb ella, **altres activitats complementàries de formació i assistència religiosa.**

Art. 3 (Preparació i designació dels professors de religió catòlica)

Art. 4-5 (La Religió en les Escoles de Formació del Professorat i en els centres universitaris)

Art. 6 (Els continguts de l'ensenyament religiós escolar)

Art. 7 (La situació econòmica dels professors de religió).

2. LA «FORMACIÓ RELIGIOSA ESCOLAR» SEGONS L'EPISCOPAT ESPANYOL (Orientaciones pastorales sobre la ENSEÑANZA RELIGIOSA ESCOLAR, Comissió Episcopal d'Ensenyament i Catequesi, 1979)

I. *Por qué una enseñanza religiosa escolar*

1. L'ensenyament de la Religió, una exigència de l'escola

Objectius que persegueix:

- a) Situar-se lúcidament davant la tradició cultural
- b) Inserir-se críticament en la societat
- c) Donar resposta al sentit últim de la vida, amb totes les implicacions ètiques

2. L'ensenyament de la Religió, un dret de la persona i dels pares de família

3. L'ensenyament de la Religió, integrat en la formació humana

- a) Fe i cultura: dos interlocutors en diàleg constant
- b) La síntesi fe-cultura en el procés educatiu escolar

4. L'ensenyament de la Religió, un servei eclesial

- a) Societat, Estat, Església
- b) Sentit de l'ensenyament de la Religió com a servei eclesial
- c) Aclariment complementari: L'ensenyament de la Religió com a cultura impartida

«Hay aspectos que no podemos hacer nuestros. Señalamos, entre otros, los siguientes:

- el prescindir del derecho de los padres a que la escuela imparta oficialmente una enseñanza religiosa según su propia confesión, como estricta materia escolar (...);

- la obligatoriedad civil de la enseñanza religiosa para todos, porque creemos que esta enseñanza aunque fuera impartida de manera no confesional y como transmisión cultural, lleva consigo siempre, en las edades de maduración del alumno, una educación del sentido religioso que no puede ser nunca impuesta obligatoriamente para quienes optan por un tipo de educación que no implique esta dimensión. No olvidemos, por otra parte, que el significado cultural del hecho religioso, como conocimiento para todos los alumnos, estará necesariamente presente en diversas disciplinas: filosofía, historia, literatura, arte, historia de la cultura...; (...).

II. Peculiaridad de la enseñanza religiosa escolar

1. Ensenyament de la Religió a l'escola i catequesi de la comunitat cristiana
 - a) Dos àmbits diferents
 - iniciatives diferents
 - destinataris amb intencions diferents
 - objectius diferents
 - b) Dues accions complementàries
 - c) Quelcom més sobre el caràcter propi de l'ensenyament de la Religió
2. L'ensenyament de la Religió i les altres disciplines acadèmiques

III. El contenido de la enseñanza religiosa escolar y su presentación

1. El missatge cristià en l'ensenyament de la Religió
2. Diferents modalitats de presentació
 - a) En l'educació secundària (Batxillerat i Formació Professional)
 - proposta del missatge cristià en el procés d'assimilació crítica de la tradició cultural
 - proposta del missatge cristià i les seves implicacions socials
 - proposta del missatge cristià i la seva vessant moral
 - proposta del missatge cristià amb vista a educar la dimensió religiosa de la personalitat
 - introducció teològica de la totalitat del misteri cristià
 - b) En les etapes d'educació primària (Pre-escolar i EGB)

Conclusió

«(...) Por último queremos manifestar a todos nuestra convicción de que la formación religiosa a la que aquí nos hemos referido ofrece a los miembros más jóvenes de nuestra sociedad un sentido fundamental de la existencia, una elevación de su conciencia moral y de su dignidad humana, un horizonte de esperanza. La enseñanza religiosa en la escuela representa un espacio de libertad y de plenitud para el hombre. (...)»

3. LA «FORMACIÓ RELIGIOSA ESCOLAR» EN LES LLEIS ORGÀNIQUES I EN EL DESPLEGAMENT DE LA LOGSE

3.1 *Llei Orgànica 8/1985, de 3 de juliol, reguladora del Dret a l'Educació (LODE)*

Art. 4.c) Els pares o tutors, en els termes que les Disposicions legals estableixin, tindran dret: (...)

c) **Que els seus fills o pupils rebin la formació religiosa i moral que estigui d'acord amb les seves pròpies conviccions.**

3.2 *Llei Orgànica 1/1990, de 3 d'octubre, d'Ordenació General del Sistema Educatiu (LOGSE)*

DA Segona L'ensenyament de la religió s'ajustarà a allò que està establert en l'Acord sobre ensenyament i assumptes culturals subscrit entre la Santa Seu i l'Estat Espanyol i, en el seu cas, a allò que s'estableixi en aquells altres que puguin ésser subscrits amb altres confessions religioses. Amb aquesta finalitat, i en conformitat amb el que disposin els acords esmentats, **la religió serà inclosa com a àrea o matèria en els nivells educatius que correspongui**, que serà d'oferta obligatòria per als centres i de caràcter voluntari per als alumnes.

3.3 *REIAL DECRET 1006/1991, de 14 de juny, pel qual s'estableixen els ensenyaments mínims corresponents a l'Educació Primària*

Art. 14 1. Con el fin de dar cumplimiento a lo establecido en la disposición adicional segunda de la Ley Orgánica 1/1990, de 3 de octubre, **el área de "Religión Católica" será de oferta obligatoria para los Centros**, que asimismo organizarán **actividades de estudio, adecuadas a la edad de los alumnos y orientadas por un Profesor, en relación con las enseñanzas mínimas de las áreas del correspondiente ciclo**. Al comenzar la Educación Primaria o en la primera adscripción del alumno al Centro, los pares o tutores de los alumnos manifestarán a

la direcció del Centre la elecció de una de les dos opcions referides anteriorment, sin perjudici de que la decisió pueda modificarse al començament de cada curs escolar.

2. La determinació del currículum del àrea de "Religió Catòlica" correspondrà a la jerarquia eclesiàstica.

3. La **evaluació de les ensenyances de Religió Catòlica** se realitzarà de forma similar a la que se estableix en este Real Decret per al conjunt de les àrees, si bé, donat el caràcter voluntari que tals ensenyances tenen per als alumnes les corresponents qualificacions no seran tenides en compte en les convocatòries que, dins del sistema educatiu i a les efectes del mateix, realitzen les Administracions públiques i en les quals deban entrar en concurrència les expedients acadèmics de els alumnes.

3.4 ***REIAL DECRET 1007/1991, de 14 de juny, pel qual s'estableixen els ensenyaments mínims corresponents a l'Educació Secundària Obligatòria***

Art. 16 (El mateix contingut de l'article 14 del Reial Decret 1006/1991 relatiu a l'Educació Primària)

3.5 ***REIAL DECRET 1700/1991, de 29 de novembre, pel qual s'estableix l'estructura del Batxillerat***

Art. 16 (Contingut anàleg al de l'article 14 del Reial Decret 1006/1991 relatiu a l'Educació Primària)

3.6 ***Sentències del Tribunal Suprem relatives als Reials Decrets 1006/1991, 1007/1991 i 1700/1991, en resposta als recursos 1636/91, 1635/19 i 4195/92, respectivament.***

Les tres sentències són molt semblants, en la mesura que es pronuncien sobre textos de característiques anàlogues. En concret, l'argumentació que condueix el Tribunal Suprem a declarar la nul·litat dels apartats 1 i 3 de l'article 14 del Decret 1006/1991, de 14 de juny, en la sentència de 30 de juny de 1994, és la següent:

"QUINTO.- La jurisprudencia de esta Sala que ahora enjuicia tiene declarado en supuestos idénticos al presente: (...)

C) Que el artículo 14 del Real Decreto 1006/1991, al presente impugnado, amén de pecar de ambigüedad en su redacción literal, por no dejar lo suficientemente claro, cuáles hayan de ser, ni en que hayan de consistir las **«actividades de estudio, adecuadas a la edad de los alumnos y orientadas por un profesor»**, sin especificar de qué área, puesto que deja en la nebulosa en relación con qué «enseñanzas mínimas» hayan de incidir en particular; ello hace que dicha norma reglamentaria peca de la suficiente «certeza» para que siendo conocida por sus destinatarios, éstos puedan respectivamente ofertarlos, -los centros educativos-, o elegirlos, -los padres-, puesto que no hay posibilidad de elección si no hay antes conocimiento suficiente para ejercerla; infringiendo con ello, este acotado precepto reglamentario, el principio de «seguridad jurídica», que el artículo 9.3 de la Constitución garantiza.-

Pero aún hay más, el mentado artículo 14 del Real Decreto 1006/1991, ahora impugnado, también incumple tanto la Disposición Adicional Segunda de la Ley Orgánica 1/1990, de 3 de octubre, en cuanto explícitamente establece que la enseñanza de la Religión Católica habrá «necesariamente» de ajustarse al Acuerdo sobre Enseñanza y Asuntos Culturales, suscrito entre la Santa Sede y el Estado Español, -que no es otro que el de fecha 3 de enero de 1979-, cuya Disposición Adicional de la Ley establece que, de conformidad a dicho Acuerdo «se incluirá», -término literal imperativo-, **la Religión como «área» o «materia» en los niveles educativos que corresponda**; mientras que el citado Acuerdo Internacional, al que se remite dicha Disposición Adicional, establece, en su artículo III, que dicha enseñanza «se incluirá», -también imperativamente-, ... en todos los Centros de Educación, **en condiciones equiparables a las demás disciplinas fundamentales»**, aunque, -repetimos-, sea «obligatoria» la oferta para los Centros y «voluntario» su uso para los alumnos.

Pues bien, dicha «equiparación» no se cumple en la redacción literal del artículo 14, del Real Decreto 1006/1991, desde el momento en que, en su punto 3, si bien dispone que **«la evaluación de las enseñanzas de Religión Católica se realizará de forma similar a la que se establece en este Real Decreto para el conjunto de las áreas»**, sin embargo sus «calificaciones» respectivas, con arreglo a dicha norma reglamentaria, no han de tener el mismo valor, dentro del sistema educativo, a la hora de la concurrencia de los expedientes académicos de los alumnos.

La obligatoriedad de que los padres de los alumnos, al comenzar la Educación Primaria o en la primera adscripción del alumno al centro, hayan de manifestar a la dirección del centro la elección excluyente una de la otra, entre la enseñanza de la Religión Católica y dichas «actividades de estudio»; además de vulnerar el derecho de aquellos a no declarar sobre su religión, ni manifestar cuáles sean sus convicciones religiosas, que el artículo 16 garantiza; trae con ello la consecuencia efectiva y práctica, de que aquellos alumnos que eligieron hacer uso de aquellas «actividades de estudio» ofertadas por los centros educativos, en vez de la enseñanza de la Religión Católi-

ca, como dicha obligación de elección excluye una de la otra, razonablemente se ha de pensar que **aquellos alumnos han de obtener un mejor aprovechamiento en el estudio de las demás materias**, que ha de redundar mejor en sus calificaciones académicas, computables en sus expedientes escolares a efectos de concurrencia de estos dentro del sistema educativo; mejora ésta de aprovechamiento y calificación de la que no pueden beneficiarse los alumnos que sus padres hayan elegido la enseñanza de la Religión Católica.- **Este tratamiento desigual para alumnos con derechos a la educación iguales, implica una vulneración del principio de «igualdad ante la Ley»**, que el artículo 14 de la Constitución garantiza.

Asimismo este resultado desigual, implica un verdadero límite de elección de los padres de los escolares a que sus hijos reciban enseñanza religiosa con arreglo a sus convicciones, que el artículo 27.3 de la Constitución garantiza; desde el momento que privan a sus hijos de la realización de estas actividades de estudio complementarias, que racionalmente haya de redundar en una mejora de su educación y en la obtención de mejores calificaciones en aquellas materias en las que las calificaciones obtenidas, que si se computan en sus expedientes escolares, han de mejorarlos a efectos de su concurrencia dentro del sistema referido.- Por todo ello, se ha de declarar la disconformidad a derecho de los apartados 1 y 3, del artículo 14, del Real Decreto 1006/1991, de 14 de junio, al presente combatidos. (...)

En atención a todo lo expuesto, en nombre de S.M. EL REY,

FALLAMOS

(...)

2º) No ser conformes a derecho, y, por consiguiente anulamos, el artículo 7 y los apartados 1 y 3, del artículo 14, del mentado Real Decreto impugnados.- (...).

Declarada la nul.litat dels articles esmentats en els Reials Decrets que estableixen els «ensenyaments mínims» de les diferents etapes del nou sistema educatiu, recentment el Govern de l'Estat ha aprovat un nou Reial Decret dedicat específicament a regular l'ensenyament de la Religió a les escoles (apartat 5).

4. LA REGULACIÓ DE LA «FORMACIÓ RELIGIOSA ESCOLAR» A CATALUNYA

4.1 Decret 95/1992, de 28 d'abril, pel qual s'estableix l'ordenació curricular de l'Educació Primària

Per requeriment del Govern de l'Estat, l'article 6 del Decret 95/1992 ha estat modificat pel Decret 223/1992, de 25 de setembre. En la redacció definitiva estableix el següent:

6.1 *Les àrees de coneixement de l'Educació Primària s'organitzen en:*

- *Llengua catalana...*
- *(...)*
- ***Religió (voluntària).***
- *(...)*

6.2 *Les assignacions temporals en cada un dels cicles de l'etapa són:*

Per al cicle inicial:

- *Llengua catalana...*
- *Coneixement del medi social i cultural: 140 hores.*
- *(...)*
- ***Religió (voluntària): 105 hores.***
- *(...)*

*Per als alumnes que no facin l'opció de **Religió**, s'organitzaran 105 hores d'activitats d'estudi en l'àrea de coneixement del medi social i cultural per tractar els continguts i objectius que es determinen en l'annex, les quals no constituiran un apartat en l'avaluació sumativa final del cicle.*

Per als cicles mitjà i superior: (Pel que fa a la Religió, el mateix contingut que en el cicle inicial).

En la introducció al currículum corresponent a l'àrea del coneixement del medi social i cultural, s'hi afirma el següent:

Per als alumnes que no facin l'opció de Religió, s'organitzaran les hores corresponents d'activitats d'estudi en aquesta àrea per tractar els continguts i objectius que es presenten precedits per un asterisc ().*

Aquests continguts d'ensenyament són els següents:

Procediments:

3.6 Expressió de conclusions lligades a manifestacions artístiques d'origen religiós.*

Fets, conceptes i sistemes conceptuals:

2.5 La jerarquia religiosa i la distribució territorial a Catalunya*

3.4 La influència de les diverses cultures religioses en l'organització de la vida social.*

3.5 La influència del fet religiós en l'organització de la vida social i econòmica a Catalunya.*

4.4 Les cultures religioses i la creació artística i cultural.*

4.5 Religió i mitologia. Repercussions històrico-artístiques a la Mediterrània.*

4.6 L'art religiós a Catalunya.*

5.4 Costums, fets i personatges significatius vinculats a les diverses religions de la història de la humanitat.*

5.5 La influència del fet religiós en alguns esdeveniments de la història de Catalunya.*

Com a criteris per a la valoració del grau en què aquests continguts són apresos, el Decret indica els «objectius terminals» següents:

45 Manejar documents que aportin informacions sobre fets i fenòmens de la cultura religiosa.*

46 Relacionar la jerarquia religiosa amb la seva territorialitat.*

47 Indicar trets característics d'organitzacions socials que tenen els seus orígens en cultures religioses de la humanitat.*

48 Relacionar fets religiosos amb determinades organitzacions socials i econòmiques que s'han produït al llarg de la història de Catalunya.*

49 Identificar i valorar les manifestacions artístiques més significatives de l'art religiós català.*

50 Assenyalar els elements bàsics de l'estructura religiosa greco-romana.*

51 Identificar algunes divinitats del món clàssic amb l'activitat humana amb què es relacionaven i els mites que se n'han derivat.*

52 Relacionar les tradicions i costums actuals de l'entorn proper amb les aportacions de les diferents cultures religioses.*

53 Identificar algunes repercussions històrico-artístiques de la religió i la mitologia a l'àrea mediterrània.*

54 Indicar les relacions i influències de la religió en l'origen d'alguns esdeveniments històrics a Catalunya i les seves conseqüències.*

55 Identificar personatges significatius de les religions més practicades i amb més repercussió en el món actual.*

56 Observar alguns trets significatius de manifestacions artístiques religioses musicals, pictòriques, arquitectòniques, etc., extraient-ne algunes conclusions.*

4.2 Decret 96/1992, de 28 d'abril, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'Educació Secundària Obligatòria

El currículum de l'Educació Secundària Obligatòria es desenvolupa mitjançant crèdits que suposen la dedicació de 35 hores lectives cada un. Els *crèdits comuns* són obligatoris per a tots els alumnes, mentre que els *crèdits variables* són elegits pels alumnes amb l'orientació del tutor.

En el primer cicle de l'etapa (dos cursos) els alumnes han de cursar 38 crèdits comuns i 15 crèdits variables; el segon cicle, 37 crèdits comuns i 21 crèdits variables.

Per requeriment del Govern de l'Estat, l'article 11 del Decret 96/1992 ha estat modificat pel Decret 223/1992, de 25 de setembre. En la redacció definitiva estableix el següent:

El nombre i la distribució de crèdits per a cada cicle és el següent:

a) Primer cicle

Crèdits comuns:

Llengua catalana, llengua castellana i literatura: 8 crèdits.

(...)

Crèdits variables: 15 crèdits.

En l'oferta de crèdits variables del centre hi haurà 3 crèdits de Religió per als alumnes que voluntàriament hi optin, i crèdits de segona llengua estrangera.

Les activitats d'estudi alternatives als ensenyaments de Religió s'organitzaran en forma de crèdits que s'inclouran en el conjunt de l'oferta variable del centre, sense que es pugui incloure en l'avaluació final del cicle un apartat d'aquestes activitats alternatives a la Religió.

b) Segon cicle (Pel que fa a la Religió, el mateix contingut que en el primer cicle de l'etapa).

4.3 Decret .../1995, de ... de ..., pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de Batxillerat (Text en procés d'elaboració)

Article 11

El currículum comú és el mateix per a tots els alumnes. Les matèries comunes del batxillerat contribueixen fonamentalment a la funció formativa general del batxillerat. Aquestes matèries i la seva assignació de crèdits són:
Educació física: 2 crèdits
(...)
Religió (voluntària): 2 crèdits.

Article 12

1. El currículum diversificat és el que construeix l'alumne/a a partir de la tria de matèries de modalitat, de matèries optatives i del tema de treball de recerca, en funció dels seus interessos. Aquest currículum suposa 38 crèdits. (...)

Article 26

1. La Religió Catòlica serà matèria d'oferta obligatòria en tots els centres. En començar el cicle, els pares o tutors dels alumnes, o els alumnes si són majors d'edat, optaran per cursar la matèria de Religió o bé les activitats alternatives.

2. Les activitats d'estudi alternatives als ensenyaments de Religió estaran constituïts pel conjunt de l'oferta de matèries optatives del centre.

3. Els alumnes que optin per cursar la matèria de Religió catòlica tindran un currículum diversificat de 36 crèdits.

4. L'avaluació de la Religió catòlica es farà de la mateixa manera que les altres matèries, atès el seu caràcter voluntari, les qualificacions d'aquesta matèria no es tindran en compte a efectes d'aquelles convocatòries on entrin en concurrència els expedients acadèmics dels alumnes.

NOTA: La regulació de l'ensenyament de la Religió en les etapes d'Educació Primària i Educació Secundària Obligatòria, vigent ara com ara a Catalunya, hauria de ser modificada si s'apliqués el que estableix el Reial Decret 2438/1994, de 16 de desembre, que presentem tot seguit. Aquest Reial Decret té el caràcter de «norma bàsica» i, per tant, obliga els Governos de totes les Comunitats Autònomes.

5. REGULACIÓ ACTUAL DE L'ENSENYAMENT DE LA RELIGIÓ

El BOE del dia 26 de gener de 1995 ha publicat el **Reial Decret 2438/1994, de 16 de desembre, pel qual es regula l'ensenyament de la Religió.**

Amb aquest Reial Decret el Govern de l'Estat pretèn suplir els articles declarats nuls pel Tribunal Suprem en els Reials Decrets 1006/1991 i 1007/1991, de 14 de juny, i 1700/1991, de 29 de novembre.

Fem una breu anàlisi del contingut d'aquest nou Reial Decret i comentem-ne alguns dels aspectes més importants.

- 5.1 En el **PREÀMBUL** expressa els criteris amb què ha volgut corregir els errors comesos:

"Para los alumnos que no opten per seguir enseñanzas de Religión se prevé una serie de actividades orientadas al análisis y reflexión acerca de contenidos que no se encuentran incluidos en el currículo de los respectivos ciclos o cursos y que se refieran a diferentes aspectos de la vida social y cultural. No obstante, durante dos cursos de la Educación Secundaria Obligatoria y otro del Bachillerato dichas actividades versarán sobre aspectos culturales relacionados con las religiones. Con ello se pretende que tales actividades no condicionen los resultados de la evaluación de los alumnos y se atiende a los criterios contenidos en las sentencias del Tribunal Supremo, que veían en el refuerzo del aprendizaje de otras áreas y materias del currículo, a través del estudio asistido, una posible discriminación de los alumnos de Religión.

El tratamiento que el presente Real Decreto da a la **evaluación** difiere de manera sustancial del que se atribuía a esta actividad en las normas declaradas nulas por el Tribunal Supremo. Afecta no sólo a la enseñanza de la Religión Católica sino también a la enseñanza de las demás religiones que hayan de ser evaluadas y cuyas calificaciones deban reflejarse en los libros de escolaridad, y toma en consideración el diferente carácter y efectos que la evaluación como tal tiene en los distintos niveles educativos. Mientras en la enseñanza obligatoria la evaluación del área de Religión surte los mismos efectos que la del resto de las áreas del currículo, en el Bachillerato las calificaciones de Religión no se computan a los únicos efectos de obtención de la nota media para el acceso a la Universidad ni para la selección de solicitudes de becas y ayudas al estudio cuando hubiera que acudir a los expedientes académicos para establecer un criterio de prioridad. Esta

salvedad deriva del obligado principio de igualdad entre los alumnos, del mismo modo que entre todos los ciudadanos, que no han de verse discriminados por razón de la Religión que profesen, circunstancia que ha de ser evitada, tanto en sentido negativo como positivo, por parte de un Estado no confesional. Por esta cláusula relativa a la evaluación en el Bachillerato no se restringe indebidamente el tratamiento de la enseñanza de la religión como área o materia educativa en condiciones equiparables a las demás enseñanzas fundamentales, ya que se trata de un punto concreto y determinado que encuentra su fundamento constitucional y legal en ese principio de igualdad, que necesariamente ha de respetarse y promoverse asegurando las condiciones en que puede operar al desenvolver el derecho a la educación".

5.2 **L'articulat del Reial Decret 2438/1994** recull el conjunt de principis i normes relatius a l'ensenyament de la Religió Catòlica a les escoles que ja són coneguts, incorporant-hi algunes referències a altres Confessions religioses. Recordem aquests principis i normes i copiem íntegrament els articles conflictius.

Art. 1 (D'acord amb la Llei 1/1990 i l'Acord entre l'Estat i la Santa Seu, l'ensenyament de la Religió Catòlica serà d'oferta obligatòria per als centres i de caràcter voluntari per als alumnes)

Art. 2 (Aplicació a les altres Confessions religioses que han signat acords de cooperació amb l'Estat espanyol)

Art. 3 1. **Los padres o tutores de los alumnos**, o ellos mismos si fueran mayores de edad, **manifestarán**, voluntariamente, al Director del centro al comienzo de cada etapa o nivel educativos o en la primera adscripción del alumno al centro su deseo de cursar las enseñanzas de Religión, sin perjuicio de que la decisión pueda modificarse al inicio de cada curso escolar. Los centros docentes recabarán expresamente esta decisión en la primera inscripción del alumno al centro o al principio de cada etapa.

2. **Para los alumnos que no hubieran optado por seguir enseñanza religiosa los centros organizarán actividades de estudio alternativas, como enseñanzas complementarias**, en horario simultáneo a las enseñanzas de Religión. Dichas actividades, que serán propuestas por el Ministerio de Educación y Ciencia y por las Administraciones educativas que se encuentren en pleno ejercicio de sus competencias en materia de educación tendrán como finalidad facilitar el conocimiento y la apreciación de determinados aspectos de la vida social y cultural, en su dimensión histórica o actual, a través del análisis y comentario de diferentes manifestaciones literarias, plásticas y musicales, y contribuirán, como toda actividad educativa, a los objetivos que para cada etapa están establecidos en la Ley Orgánica 1/1990, de 3 de octubre. En todo caso, estas actividades no versarán

sobre contenidos incluidos en las enseñanzas mínimas y en el currículo de los respectivos niveles educativos.

3. Durante **dos cursos en la Educación Secundaria Obligatoria** y durante **otro en el Bachillerato** las actividades de estudio alternativas, como enseñanzas complementarias, versarán sobre manifestaciones escritas, plásticas y musicales de las diferentes confesiones religiosas, que permitan conocer los hechos, personajes y símbolos relevantes, así como su influencia en las concepciones filosóficas y en la cultura de las distintas épocas.

4. Las actividades a que se refieren los apartados 2 y 3 de este artículo serán obligatorias para los alumnos que no opten por recibir enseñanza religiosa y se adaptarán a la edad de los alumnos. **Tales actividades no serán objeto de evaluación y no tendrán constancia en los expedientes académicos de los alumnos.**

- Art. 4 (Establecimiento del currículo y uso de los libros y materiales curriculares del área de religión)
- Art. 5
1. En la Educación Primaria y en la Educación Secundaria Obligatoria **la evaluación de la enseñanza de la Religión Católica** se realizará a todos los efectos, de acuerdo con la normativa vigente, del mismo modo que la de las demás áreas o materias del currículo, haciéndose constar en el expediente académico de los alumnos las calificaciones obtenidas.
2. La evaluación de las enseñanzas de otras confesiones religiosas...
3. En el Bachillerato, y con el fin de garantizar el principio de igualdad y libre concurrencia entre todos los alumnos, las calificaciones que se hubieran obtenido en la evaluación de las enseñanzas de Religión no se computarán en la obtención de la nota media a efectos de acceso a la Universidad ni en las convocatorias para la obtención de becas y ayudas al estudio que realicen las administraciones públicas cuando hubiera que acudir a la nota media del expediente para realizar una selección entre los solicitantes.
- Art. 6 (Profesorado de las enseñanzas de Religión y de las actividades de estudio alternativas)
- DA (Formación del profesorado y elaboración de materiales didácticos para las actividades de estudio alternativas a la enseñanza de la Religión)
- DT (Enseñanza de la Religión en los niveles educativos regulados por la Ley 14/1970)
- DF primera (El presente Real Decreto tiene el carácter de **norma básica**)
- DF segunda (Desarrollo del Real Decreto)
- DF tercera (Entrada en vigor)

5.3 Fem ara alguns **COMENTARIS** sobre els aspectes més conflictius i que ja han estat estudiats en les sentències del Tribunal Suprem o bé en els dictamens del Consell d'Estat o del Consell Consultiu de la Generalitat.

5.3.1 **Ambigüïtat en la descripció de les «activitats d'estudi alternatives» per als alumnes que no optin per la formació religiosa escolar.**

En el Preàmbul i en l'article 3.2 s'afirma que aquestes activitats d'estudi no formaran part del currículum establert per l'Administració educativa competent; no obstant això, seran obligatòries per als alumnes que no cursin l'àrea de Religió; de totes maneres, no seran objecte d'avaluació de cap tipus (?).

A més, seran "**activitats proposades**" pel Ministeri d'Educació i Ciència i per les Administracions que tinguin competència en matèria educativa. Què vol dir, en el nou marc curricular, "activitats proposades"? ¿Que potser vol dir que no tindran caràcter preceptiu per als centres? En què quedem? Resulta que els centres tindran l'obligació d'organitzar-les i es tracta d'unes activitats que han de complir unes condicions determinades (articles 3-2 i 3.3). I no obstant això, l'Administració educativa es limitarà "proposar-les" (?).

Aquestes activitats tindran el caràcter d'**ensenyances complementàries** (3.2 i 3.3). Què significa aquesta expressió, utilitzada per primera vegada en un Reial Decret que regula l'exercici d'un dret donamental (CE, 27.3). De què seran complementàries aquestes activitats d'estudi que són obligatòries només per a alguns alumnes?

I, si aquestes activitats d'estudi alternatives són "**ensenyances**", hem d'entendre que formaran part d'allò que, en el currículum, té la consideració de "continguts d'ensenyament", definits en l'article 4 de la LOGSE i en els Reials Decrets que estableixen els ensenyaments mínims? Si fos així, és obvi que hauran de determinar uns processos d'ensenyament-aprenentatge en el marc de l'horari lectiu, com tots els altres continguts d'ensenyament establerts en el currículum. Però aleshores resultarà que les activitats d'estudi seran ensenyaments escolars de caràcter acadèmic, com cal suposar que són totes les activitats docents escolars, però no podran ser objecte de cap tipus d'avaluació ni tenir cap repercussió acadèmica que quedi reflectiva en l'expedient de l'alumne.

¿No és, tot plegat una contínua contradicció?

5.3.2 Discriminació dels alumnes per raó del tractament donat a l'avaluació de l'ensenyament de la Religió i a les activitats d'estudi alternatives

Segons el Reial Decret (article 5), l'ensenyament-aprenentatge de la Religió serà objecte d'avaluació acadèmica a tots els efectes al llarg de l'escolarització obligatòria i, amb alguna limitació, també en el Batxillerat.

En canvi, com ja s'ha dit, les activitats d'estudi que realitzin els alumnes que no optin per la classe de Religió "no seran objecte d'avaluació ni tindran constància en els expedients acadèmics dels alumnes" (article 3.4).

En conseqüència, els alumnes que cursin l'àrea o matèria de Religió seran objecte de discriminació respecte als companys que no la cursin, pel fet d'incorporar en el seu currículum personal una àrea més entre els ensenyaments que són objecte d'avaluació acadèmica i que, per això mateix, poden condicionar la promoció d'un curs al següent.

Això serà així sobretot en el Batxillerat, en el qual, per passar al segon curs, els alumnes han d'haver rebut qualificació positiva de totes les matèries de primer curs, amb dues excepcions com a màxim (Reial Decret 1178/1992, de 2 d'octubre, pel qual s'estableixen els ensenyaments mínims del Batxillerat).

Per obviar aquesta discriminació evident, en el dictamen emès el 3 de novembre de 1994 relatiu al projecte de Reial Decret, dictamen previ a l'aprovació del projecte per part del Consell de Ministres, el **Consell d'Estat** havia proposat una solució prou satisfactòria: "Podria haverse optado -para evitar eventuales discriminaciones- por configurar un sistema de evaluación y calificación, a todos los efectos, de las enseñanzas religiosas (con respeto al sistema de evaluación particular según las confesiones) y también de las enseñanzas alternativas, con el correspondiente reflejo -en ambos casos- en el expediente académico, lo que disiparía, a su vez, las dudas suscitadas acerca del alcance de la exigencia de que la religión católica sea incluida en los planes de estudio en condiciones "equiparables" a las demás disciplinas fundamentales".

Però és molt més explícit el dictamen de 16 de març de 1995 emès pel **Consell Consultiu de la Generalitat**, que en referir-se a l'assignatura de religió i a les activitats d'estudi alternatives afirma el següent:

"Una diferència important entre les dues assignatures pot no estar justificada. Les assignatures de religió seran objecte d'avaluació i figuraran en els respectius currículums acadèmics de manera, com hem vist, substancialment igual a les altres àrees o matèries (art. 5 RD); les assignatures producte d'aquestes activitats d'estudis alternatius, pel contrari, tal com diu taxativament el decret, "no serán objeto de evaluación y no tendrán constancia en los expedientes académicos de los alumnos" (art. 2.4 RD). Cal preguntar-se si aquesta diferència no serà discriminatòria respecte als alumnes d'unes i altres assignatures.

Tractant-se d'una assignatura obligatòria pels qui la cursen i atès que l'assignatura de religió és avaluada i figura en el currículum de l'alumne corresponent, no creiem que hi hagi base objectiva i raonable perquè els estudiants d'aquestes assignatures alternatives siguin privats d'un dret del qual gaudeixen els estudiants de religió. Aquesta seria una raó suficient per considerar el darrer incís de l'article 3.4 RD com a discriminatori en tractar-se d'una diferenciació no justificable constitucionalment.

Però és més, l'article 6.1 b) de la LODE reconeix com un dels drets bàsics dels alumnes "el derecho a que su rendimiento escolar sea valorado conforme a criterios de plena objetividad". Per tant, el precepte en qüestió, impedeix que l'alumne exerceixi aquest dret, que se li atorga amb caràcter de bàsic, en una norma de rang superior a la del RD que examinem.

D'altra banda, aquesta no constància en l'expedient acadèmic de no haver cursat l'assignatura de religió o d'haver-ho fet d'una religió determinada pot ser també contrari a un altre precepte constitucional. L'article 16.2 CE estableix que "ningú podrà ser obligat a declarar quant a la seva ideologia, religió o creences". És obvi que del fet de cursar una determinada assignatura de religió o de no cursar-ne cap no se'n pot deduir amb certesa absoluta la ideologia, religió o creences d'un individu. Encara més, tampoc es pot identificar una opció respecte l'ensenyament religions com una declaració respecte d'allò que es referia en l'esmentat precepte constitucional. D'altra banda, també és cert que no hi possibilitat de prendre una legítima opció d'aquest tipus de manera oculta i, per tant, un mínim de publicitat d'aquests possibles indicis de creences personals és inevitable. Ara bé, al nostre entendre no seria plenament respectuós amb l'article 16.2 CE que aquesta opció que un alumne pren en l'edat escolar de la qual es responsable el seu pare i tutor quan és menor d'edat figurés en l'expedient acadèmic i fos arxivada -i, encara pitjor, processada informàticament- per l'òrgan corresponent de l'Administració Pública. Allò plenament respectuós amb la Constitució fóra que de l'expedient acadèmic no es pogués deduir si l'alumne ha cursat l'assignatura de religió o l'assignatura d'estudis alternatius.

Per totes aquestes raons, considerem que el darrer incís de l'article 2.4 RD, és inconstitucional".

5.3.3 La no competència del Govern de l'Estat per establir el caràcter de les activitats d'estudi alternatives per als alumnes que no optin pels ensenyaments de religió.

El Govern de l'Estat té competència exclusiva per establir els aspectes bàsics del currículum escolar (ensenyaments mínims), és a dir, els aspectes essencials de l'ensenyament que incideixen en la formació comuna de tots els alumnes i la validesa dels títols corresponents, amb la consegüent constància en els expedients acadèmics dels alumnes.

Per això, aquelles activitats educatives que no precisin avaluació ni tenen per finalitat l'obtenció de títol acadèmic no pertanyen a l'àmbit de les

competències exclusives del Govern de l'Estat en matèria d'ensenyament. El Govern de l'Estat pot establir que les activitats d'estudi alternatives no versin sobre els continguts inclosos en els ensenyaments mínims i en el currículum dels respectius nivells educatius, però no és competència estatal determinar el contingut d'aquestes activitats alternatives. Les Administracions educatives amb competència plena en matèria educativa poden omplir aquestes activitats de diferent manera que no sigui "el análisis y comentario de diferentes manifestaciones literarias, plásticas y musicales" (3.2).

No obstant això, si aquestes activitats fossin objecte d'avaluació i tinguessin transcendència acadèmica es podria admetre la competència estatal quant als ensenyaments mínims que haurien d'integrar aquestes activitats, corresponent a les Comunitats Autònomes amb competència en la matèria, el desenvolupament dels currículums concrets.

(Del VOT PARTICULAR del conseller senyor Robert Vergés i Cadanet, al qual s'ha adherit el conseller senyor Manuel M. Vicens i Matas, del Consell Consultiu de la Generalitat).

5.3.4 L'ensenyament de la Religió Catòlica a les escoles catòliques

Cal recordar que el dret d'elecció d'escola i el dret dels pares a decidir sobre la formació religiosa que llurs fills han de rebre en el centre escolar tenen una íntima relació, de tal manera que, segons ha afirmat el Tribunal Constitucional, **"és obvi que l'elecció de centre docent és una manera d'elegir una determinada formació religiosa i moral"** (Fonament Jurídic vuitè de la Sentència 5/1981 de 13 de febrer).

Per tant, cal suposar que els pares que elegeixen per als seus fills una escola catòlica coneixen i volen el tipus d'educació que s'hi ofereix, i que, donades les característiques de les escoles catòliques, el tipus d'educació inclou la corresponent formació religiosa i moral.

En conseqüència, tot allò que el Reial Decret 2438/1994 de 16 de desembre estableix en relació amb la necessària organització d'activitats d'estudi alternatives per als alumnes que no optin per l'ensenyament de la Religió no és d'aplicació a les escoles catòliques.

5.4 Algunes reaccions

El Reial Decret 2438/1994 ha provocat més reaccions que les que inicialment podien ser previsibles, i per motius no sempre coincidents. A part de les declaracions als mitjans de comunicació, les institucions que han cregut que podien dir-hi alguna cosa de manera eficaç ha acabat presentant sengles recursos davant el Tribunal Suprem.

Heus aquí els firmants d'alguns d'aquests recursos:

- Confederació Espanyola d'Associacions de Pares d'Alumnes (CEAPA), present sobretot en els centres públics.
- Confederació Catòlica d'Associacions de Pares d'Alumnes (CONCAPA), present sobretot en les escoles catòliques.
- Associació de Professors de Religió, grups de pares d'alumnes i 18 diòcesis de les diferents Comunitats Autònomes.
- Societat Espanyola de Filosofia (SEFI) -Associació de professors de Filosofia de centres públics d'ensenyaments secundaris-.

6. LA COMUNITAT ECLESIAL DAVANT LA REGULACIÓ ACTUAL DE L'ENSENYAMENT DE LA RELIGIÓ

Està fora de dubte que l'exercici del dret a la formació religiosa escolar i, per tant, l'ensenyament de la Religió Catòlica en les diferents etapes del sistema educatiu establert per la LOGSE trobaran cada dia més dificultats si s'arriba a aplicar el Reial Decret 2438/1994, de 16 de desembre. Una regulació que hauria de ser un ajut a l'exercici d'un dret fonamental esdevé un obstacle que el dificulta.

En efecte, l'opció per l'aprenentatge dels continguts de l'àrea o matèria de Religió comportarà una sobrecàrrega lectiva per als alumnes que facin aquesta opció respecte als seus companys, que, en horari simultani, seran "entretinguts" amb activitats d'estudi que no tindran cap repercussió acadèmica i que, cal suposar, tampoc no despertaran cap interès per als professors que hagin de proposar-les.

Davant aquesta situació la comunitat eclesial ha de respondre amb valentia a dos **REPTES IMPORTANTS**:

■ **Primer.** Desvetllar en els ciutadans en general, i en particular en les famílies cristianes, l'interès per la formació religiosa escolar, entesa com a il.lustració sobre el món de la religió i el fet religiós amb tres objectius: situar-se lúcidament davant la tradició cultural, inserir-se críticament en la societat i donar resposta al sentit últim de la vida amb les seves implicacions ètiques.

■ **Segon.** Garantir a les famílies cristianes l'exercici del dret a la formació religiosa catòlica, mitjançant una presència qualificada de l'àrea o matèria de Religió catòlica en el conjunt del projecte curricular i la formació adequada, com a professionals de l'educació i com a creients, dels mestres i professors que la imparteixen.

De totes maneres, queden per resoldre algunes de les qüestions plantejades al començament. No serà perquè el la GRAN QÜESTIÓ de la «formació religiosa escolar» no ha estat ben plantejada?